

Herman Sandman - Bob Dylan: Kovvie in 't Zielhoes

Zo schrijft de een over een optreden van [Paul Simon in Haarlem](#), schrijft een ander over [Bob Dylan die niet in Haarlem](#) optrad en word je gewezen op het verhaal van Herman Sandman over een fietsende Dylan in het noorden van Groningen

Herman Sandman:

Bob Dylan, dé Bob Dylan, bracht tijdens Europese tournees wel eens een bezoekje aan het noorden van Groningen. De beroemde Amerikaanse singer/songwriter ging dan fietsen in de buurt van Noordpolderzijl. Hij vond het Hogeland mooi. De streek, het landschap, deed hem denken aan het gebied waar hij vandaan kwam, Duluth, Minnesota.

Het klonk te mooi om waar te zijn. Tot ik enkele weken later met Douwe van der Bijl in café *De Drie Uiltjes* zat. Douwe toonde zich een Dylan-fan en ik vertelde wat ik had gehoord.

‘Hm,’ zei hij.

Daarop kwam hij met een nog mooier verhaal.

Henk Scholte, onze Henk Scholte, in stad en ommeland bekend als verhalenverteller en folkzanger, was op een goede dag in Noordpolderzijl en stapte *'t Zielhoes* binnen.

‘Hou is t?’ vroeg Henk aan de waard, de fameuze (inmiddels overleden) Siert van Warner.

‘Rustig,’ was het antwoord, ‘d’r zit allenig n gekke Amerikoan aan de bar kovvie te drinken.’

Waarop de blik van Scholte richting hoek van de bar ging en hij bijna een hartverzakking kreeg.

Bob Dylan.

Scholte begon vervolgens tegen de kroegbaas uit te varen: 'Dat is gain gekke Amerikoan. Waist die wel wel dat is??!! Dat is Bob Dylan!!!'

Van Warner was bepaald niet onder de indruk: 'Dat kin mie hailemoal niks schelen. As hai zien kovvie moar betoalt.'

Deze anekdote verscheen in *Kleintje Boek & Wereld*, uitgegeven door AFDH Uitgevers, Enschede/Doetinchem 2015.

Op zijn blog publiceerde Sandman in 2015 deze anekdote in het Engels. Met een extraatje. Als journalist wil Sandman natuurlijk weten of het verhaal wel op waarheid berustte. De eenvoudigste manier om daarachter te komen, was een berichtje aan Bob Dylan sturen.

Na een tijdje kwam het antwoord. Van meneer Dylan zelf.

[...] I remember riding past places with names like Usquert, Stitswerd en Zandweer. We had coffee in a café with a strange owner. He just sat there. But you know, I still liked it there, because it was the first place where people didn't gaze at me. As I was paying for the coffee I sensed that he didn't trust me at all, not knowing who I was. And yes, you are right: next, a white bearded man came in. A fifty- year old Jesus lookalike with a hangover. 'A druid', I guessed. [...]

Het volledige verhaal is hier te vinden:
<http://herman-sandman.blogspot.com/2015/02/bob-dylan-loves-cycling-in-holland.html>

Nu we toch bezig zijn. Er doet een verhaal de ronde dat een mevrouw een strandwandeling maakte in Oostende. Ze ontmoet een meneer. Ze raken in gesprek en gaan uiteindelijk koffiedrinken. Die meneer was Bob Dylan.

Of die mevrouw zich even wil melden.

1992. Duinkerken. Anneke Hoftijzer en Bob Dylan

4 augustus - Een dag later:

Riep ik gisteren op tot een speurtocht in Vlaanderen, vandaag kan iedereen weer rustig naar huis.

Een paar uur naar de oproep meldde Martin Smit dat de mevrouw in kwestie Anneke Hoftijzer heet. Zij kwam Bob Dylan in 1992 tegen in Duinkerken. Niks Oostende.

In het boek *Encounters with Bob Dylan. If You See Him, Say Hello* (Humble Press, San Francisco, 2000) staan een veertigtal toevallige ontmoetingen met Dylan, soms met fotografisch bewijs.

Ook het verhaal van mevrouw Hoftijzer staat in dit boek. Zij vertelt dat ze in 1992 tijdens een wandeling door Dylan werd aangesproken met de vraag of zij de jongeman die foto's van hem maakte, wilde vragen daarmee te stoppen. In de veronderstelling dat de jongeman bij mevrouw Hoftijzer en haar zus hoorde. Als duidelijk is dat de fotograferende jongeman niet bij de twee zussen hoort, biedt Dylan zijn excuses aan en nodigt hen uit voor een drankje.

Als mevrouw Hoftijzer na 25 minuten opstaat om afscheid te nemen, staat ook Dylan op, kijkt haar aan en zegt: 'You know, I really like you.'

In de woorden van mevrouw Hoftijzer: 'Then he kissed both my hands and bid us farewell. I have to say, it took me several weeks to get over it.'

Dat ze vier jaar later Dylan tegen het lijf loopt tijdens een wandeling in Magdeburg is een ander verhaal.

Zie ook:

<http://rozenbergquarterly.com/paul-simon-en-de-lage-landen/>

If The Fed Can Bail Out Wall Street, It Can Rescue Public Education

Prof.dr. Gerald Epstein

Public education in the U.S. has been under severe attack for many years now, thanks to the dominance of neoliberal thinking and policies across the societal spectrum. However, the coronavirus pandemic has sparked a new crisis in the nation's public education system as a result of having created huge holes in school budgets, especially in high-poverty areas. Yet, there are ways to prevent the collapse of the public education system in the U.S., if there is a will to do so. And the rescue can come directly through the power of the Federal Reserve, according to leading progressive economist Gerald Epstein, professor of economics and co-director of the Political Economy Research Institute at the University of Massachusetts at Amherst. In this exclusive interview for *Truthout*, Epstein discusses how the COVID-19 crisis has exacerbated funding deficits for public education and how the Federal Reserve can step in to save schools.

C.J. Polychroniou: Is the crisis facing public education systems today simply a question of the fall-off in tax revenues on account of the pandemic?

Gerald Epstein: The shortfall is not due only to the fall-off in revenues, though that is a significant part of it. It is also because of the large extra costs that schools and universities will face to operate safely in the COVID world: the extra spacing, cleaning, masks, technology needs, and so on. No one knows exactly how much these extra costs will amount to, but various organizations have estimated them to be somewhere between [\\$116 billion and \\$245 billion](#).

These immediate problems are made immeasurably worse in many school districts and for many colleges because of longstanding funding shortfalls facing public education, K-12 and higher education. Many school systems — and especially those in poor communities, communities of color and rural communities — have been faced with serious cut-backs for more than a decade, punctuated, only occasionally and inadequately, with compensating increases.

Indeed, since the 2007-08 Great Recession, states have been devoting even less money to public education. Is this because of the peculiarities of the current model of education, which essentially leaves matters of funding education largely to the states, or because of the domination of neoliberalism at the federal and state levels?

It is true that public education funding in the U.S. comes primarily from the states and local governments. For example, according to the [Center on Budget and Policy Priorities](#), in 2016, 47 percent of K-12 funding came from the states, 45 percent from local governments, and only 8 percent from the federal government.

This dependence on states and local governments does contribute to inequalities in school funding among states. But, to get to your question about neoliberalism, the neoliberal turn of state governments, led primarily by Republicans, has had a devastating effect on school funding, especially for poorer communities and communities of color. As Gordon Lafer shows in his brilliant book [The One Percent Solution](#), state and local networks funded by the Koch brothers and others were able to elect state and local officials committed to a litany of neoliberal attacks on unions, public and social goods, and the state, all in the interests of corporations. The result in many states was a cut in taxes and education funding, and a push to privatize education through charter schools and similar tricks. There was also an attack on teachers' unions and public-school teachers' pay.

These anti-public school measures were greatly exacerbated by the fallout from the Great Financial Crisis of 2007-2009 (GFC), which itself was largely due to neoliberal policies of financial deregulation (which exacerbated long-growing deeper problems in the economy that we have no time to discuss here).

Most states cut school funding severely when the GFC hit; and despite the long (but slow) economic expansion that occurred after the GFC and ended with the pandemic, [state funding per student remains below pre-crisis levels](#). This is especially true of states that cut deeply during the crisis. At the local level, the collapse of the housing market led to a decline in property values in many communities. Since the primary source of local funds for public schools are property taxes, this led to lower local revenues for education. The federal government did increase funding for the states temporarily, but it was not enough and it did not last.

Just prior to the pandemic, some states had finally recovered much of the lost ground in educational expenditures, but many teacher salaries, which had been deeply cut over the neoliberal period, remained below their previous levels and were falling behind wage growth in other professions. In response, there have been a number of teachers' strikes across the country, where teachers have demanded not only an increase in their pay, but also an increase in funding for their schools. [Many of these have been successful](#).

Similar forces played out with respect to funding of public higher education. State funding of public higher education declined significantly over the last 20 years or more, and students and their families were more and more saddled with the bills. The huge rise in student debt, more than [\\$1.6 trillion worth](#), is wreaking havoc on a generation of students that has now been confronted with two near-depression level meltdowns in the course of little more than a decade.

The important point is that all these problems were there *prior* to the onset of the pandemic. Now they have been greatly exacerbated.

You have come up with a proposal to use the Federal Reserve to rescue public education in the U.S., called the Federal Reserve Public Education Finance Facility. Can you briefly explain what it would do?

The motivation for my proposal is that public education — K-12 and public higher education — is facing massive financial shortfalls from the COVID crisis *on top of*

all the financial problems many institutions had been facing even before the crisis hit. The Republican-controlled Senate under the leadership of Mitch McConnell has expressed very little support for giving states and local governments the help they need. In fact, in [the Senate Republican bill](#) that was released on July 28, there is basically no funding for state and local governments, whereas the HEROES Act had \$1 trillion earmarked, and only \$105 billion for K-12 and higher education. Even if this gets increased through negotiation with Democrats, it is unlikely to fill the holes in the public education budget.

Knowing this, political scientist Dean Robinson — a colleague of mine who is on the National Education Association and on the board of directors of the Massachusetts Teachers Association — told me he is concerned that direct federal stimulus is falling far short of requirements, especially for the public sector, given that the Republican-led Senate can curtail whatever the Democratic-led House offers by way of a package (this has been borne out). Given the historic intervention that the Fed is making with respect to private debt, he said he wonders whether we could reimagine a type of bond under the Fed's expanded facilities.

I told him I would look into this question. And the short answer is yes. There is a lot the [Fed is already doing for Wall Street](#) and corporate bond holders, hedge funds and private equity firms. If the Fed can do all that, then there is certainly a lot more it could do for students and teachers who are likely to find themselves in deep austerity mode.

So, first, some background: The Federal Reserve, the United States' central bank, has promised to provide a huge amount of credit — “whatever it takes” as Jerome Powell, the Fed's chair, put it — to keep the U.S. economy afloat through the national emergency of the COVID-19 crisis. This pledge follows by just a decade the massive amount of credit the Federal Reserve provided during the Great Financial Crisis of 2007-2009 to avoid a global financial meltdown. In that episode, the Fed used the money to mostly bail out mega-financial institutions like Goldman Sachs, Citigroup, Wells Fargo and AIG, whose very actions had caused the meltdown in the first place. The estimates for the amount of credit provided run from \$12-22 trillion. Virtually none of this was provided to workers, small businesses or homeowners who were about to lose their homes.

This time around, when funds were being appropriated in Congress under the CARES Act to underwrite special Federal Reserve financial support for the

economy, congressional Democrats, unions and other pro-worker organizations lobbied to make sure that some of that Federal Reserve money would be allocated to small business and workers. At the same time, they made sure that funds would be available to states and local governments that would be facing catastrophic losses in revenue from the crisis.

The result of this labor union and Democratic pressure was the creation of a [Municipal Liquidity Facility \(MLF\)](#) whose purpose is to help support state and local government borrowing so they can provide important services, including public education, during the crisis. The U.S. Treasury seeded this facility with \$35 billion in capital. On this basis, the Federal Reserve has the capacity to lend out up to \$450 billion to state and local governments.

Unfortunately, only one state, Illinois, has borrowed from this facility so far. The lion's share of the funds is just sitting there, unused.

Why? The answer is that the Fed put so many restrictions on the use of funds and made them so expensive, that the other states and municipalities are finding they cannot benefit from the funds, even while many of them are in the process of planning massive cuts to programs, including education.

[There are three constraints here](#). One is how long the funds can be borrowed for (the term). The maximum length of time for which funds can be borrowed is three years. This is shorter than the terms for other Fed credit actions — some are five years, some are indefinite (i.e., permanent). Three years are not enough for states, municipal borrowers and school districts to get through the crisis without devastating cuts and then find the funds to repay the loan from the Fed (or to find some financial institutions to buy the debt at a reasonable cost). A much longer maximum available term will be necessary to make this useful — 5 to 10 years.

Second, the cost of borrowing is way too high. The Fed evidently wanted their facility to be used only as a last resort and they succeeded all too well. The Fed is charging 3, 4, 5 percent interest rates when interest rates on federal government short-term debt is close to zero. The Fed should lower the cost of borrowing for states and municipal governments from this facility much closer to the Fed's policy rate, which is close to zero.

Some progressive Democrats and pro-worker organizations such as unions were able to get these improvements into the follow up "stimulus bill," the HEROES Act. These provisions passed but now the bill is blocked because the Senate is

refusing to take it up.

A third problem centers on how the states borrow. Most states must balance their “current” budgets, year to year. Current budgets reflect year-to-year costs like wages, services, and so forth. On the other hand, most states are allowed to borrow on their “capital” budgets for longer-term investment, such as building bridges, highways and school buildings. These capital budgets have limits of course, but they are less binding than the requirement to balance the current budget year by year. In this situation, most states limit very severely the degree to which they can borrow to pay teacher salaries and other educational expenses.

Is there a fix for this problem? In my proposal, I suggest that states and school districts issue [“Human Capital Bonds”](#) to pay teachers’ salaries and other current educational expenses. Economists have long recognized that among its other important benefits, education represents a long-term investment in developing a human’s capacities for achievement. This is a creation of “capital,” using mainstream economists’ term for it, that has long-term payoffs for not only that individual but for society as a whole. At least a portion of such expenditures, especially in a crisis such as this, can and should be put under the capital budgets of states and state authorities.

Purchasing of these bonds by the Federal Reserve would give a legitimacy and stamp of approval to these new financial instruments, and would make it much more likely that these would receive a good credit rating and not harm the overall credit rating facing the state, a prospect that deeply worries state treasurers and politicians.

What other institutions and interests that will be competing for access to these funds? How could we ensure that public education receives its proper due in a country where neoliberalism still reigns supreme?

First of all, this competition among various constituencies in states and municipalities for budget expenditures, and then also for Federal Reserve funds, is a natural part of the political process. There are many critical needs emerging in this massive pandemic economy, which has greatly worsened pre-existing inequalities and accumulated disinvestment and failings.

But borrowing from the state and municipal bond markets is one that is especially foreign to public education, apart from building schools and dorms and gyms. Even if the states were to borrow from the Fed facility, public education, a

newcomer in this field, is likely to get substantially crowded out by the big infrastructure, development and medical operators who are experienced in this space.

That is one of the reasons I proposed a special Fed facility just for funding public education: The Federal Reserve Public Education Emergency Finance Facility. This facility would dedicate Federal Reserve funds to lending money for public education to states, municipalities and school districts, at low interest rates and long terms. It would be a welcome buyer of human capital bonds from states that want to issue them to fund education during this crisis. This way, public education would not have to compete with the big and experienced capital market borrowing state, municipal developers and other borrowers.

In your view, how would you assess the chances of your proposal rescuing public education in the post-COVID era?

Well, I hope it is not needed. It would be far better to have the federal and state governments properly fund public education. In the current crisis, it would be much better to have the federal government give billions of dollars of budget support for state and local governments to fund necessary services and investments, such as public education.

But if there is not enough federal aid forthcoming, then a plan B is necessary to prevent a near collapse of our public education system. I think there is a decent chance that through the active work of unions and Democratic congressional leaders, the Federal Reserve will eventually loosen up its requirements and make funds more available for state and local support, including for education. We must try to organize and lobby the Federal Reserve and, more specifically, the Regional Federal Reserve Banks, 12 all over the country, to loosen their restrictions and lower the costs of credit for states and municipalities, and to make the credit longer term. This is what they are doing for banks and hedge funds. They should end or cut way back on their support for Wall Street and, instead, help the public, the workers and unemployed and core social functions like public education. The money is there! It has already been set aside by the Federal Reserve. And they can easily create more in this era of high unemployment and rock-bottom interest rates. What are they waiting for? We have to make them use it, and use it to serve the needs of the people, and not the banks.

This interview has been lightly edited for clarity.

Copyright © Truthout. May not be reprinted without [permission](#).

C.J. Polychroniou is a political economist/political scientist who has taught and worked in universities and research centers in Europe and the United States. His main research interests are in European economic integration, globalization, the political economy of the United States and the deconstruction of neoliberalism's politico-economic project. He is a regular contributor to *Truthout* as well as a member of *Truthout's* Public Intellectual Project. He has published several books and his articles have appeared in a variety of journals, magazines, newspapers and popular news websites. Many of his publications have been translated into several foreign languages, including Croatian, French, Greek, Italian, Portuguese, Spanish and Turkish. He is the author of [Optimism Over Despair: Noam Chomsky On Capitalism, Empire, and Social Change](#), an anthology of interviews with Chomsky originally published at *Truthout* and collected by Haymarket Books.

Octave Mirbeau, vergeten literair anarchist

Ondanks zijn romans, journalistieke stukken en ander werk is in overzichtswerken van het socialisme weinig over Octave Mirbeau (1848-1917) te vinden. Domela Nieuwenhuis noemt hem in zijn *Geschiedenis van het Socialisme* enkele malen, maar in het standaardwerk *De Socialisten* van H.P.G. Quack is nauwelijks iets over hem terug te vinden. Mirbeau is met name de geschiedenisboekjes ingegaan omdat hij als schrijver met niet aflatende ijver steun betuigde voor de vrijlating van de onschuldige, wegens spionage veroordeelde kapitein Alfred Dreyfuss. Bovendien vanwege zijn pogingen de daden te verklaren van de anarchist

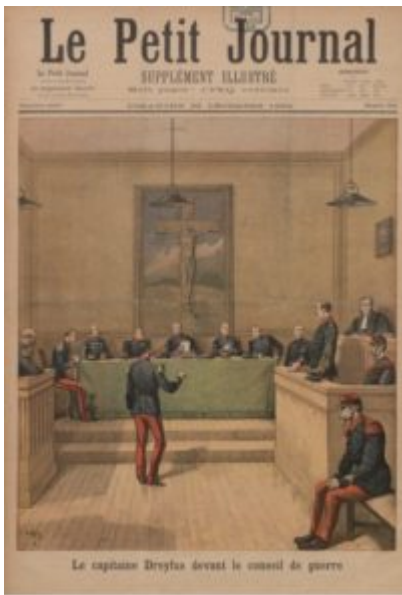
Ravachol (1859-1892) die in 1892 enkele bomaanslagen pleegde uit protest tegen het inzetten van soldaten tegen stakers. Op zijn publicitaire conto kan echter veel

meer worden bijgeschreven.

Morele monsters

Mirbeau ageerde tegen discriminatie, onderdrukking, onrechtvaardigheid, antisemitisme en ongelijkheid, kerk en staat Hij zag een vrije samenleving als zijn ideaal. Zijn streven bracht hij in praktijk met de mogelijkheden die hem ten dienste stonden en waarmee hij het beste uit de voeten kon: zijn pen en zijn werk. Getroffen door het onrecht dat hij in de samenleving constateerde, ageerde hij daartegen juist als schrijver.

Pierre Michel, voorzitter van de *Société Octave Mirbeau*, schreef in 2014: 'Mirbeau heeft veertig jaar lang iedereen ontmaskerd, aan de kaak gesteld, hun schijnheilige grijns doorgeprikt met een hartstochtelijke gedrevenheid; iedereen die het onnozele volk op geraffineerde wijze dom heeft gehouden, ondanks dat dat volk steeds weer respect blijft houden voor de demagogen, de patsers van de politiek, de speculanten, de oplichters van de beurs en de haaien van de industrie en de handel; "de morele monsters" van het onrechtvaardige en repressieve systeem dat "justitie" heet, de zielenknijpers van de kerken, de kwezelaars van de kunsten en de letteren, de clowns en wauwelaars van een corrupte en in slaap sussende pers en alle burgers die zich vetmesten ten koste van de armen en die geen enkel medelijden kennen, geen enkel "artistiek gevoel" en geen enkele persoonlijke gedachte hebben en die zich voor hun morele en intellectuele welzijn een onwrikbaar en moorddadig geweten hebben aangemeten.'

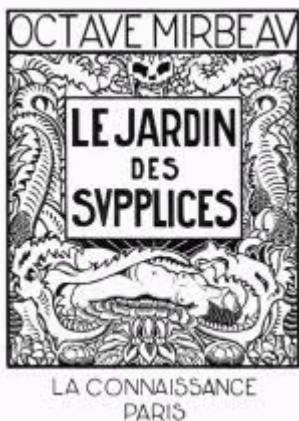
Aanklachten

Mirbeau leverde zijn kritiek in journalistieke commentaren in kranten en tijdschriften, in korte verhalen, romans, theater- en toneelstukken. Hij was geen anarchistisch theoreticus, hij schreef geen anarchistisch handvest, was geen anarchistisch visionair en schetste geen toekomstige ideale samenleving. Nu lijkt het alsof hij in Frankrijk destijds in de zijlijn van het anarchisme opereerde en in hedendaagse anarchistische kringen lijkt hij nogal onbekend, maar hij was iemand die wel degelijk op de voorgrond trad. Hij was geen activist die op de barricades stond en slechts zelden heeft hij in een demonstratie meegelopen. Zijn journalistieke artikelen zijn felle commentaren waarin hij vanuit een

anarchistische visie reageert op de actualiteit.

Van zijn romans is *Dagboek van een kamermeisje* vandaag de dag zijn bekendste werk. Het is een in romanvorm gegoten aanklacht tegen de ongelijkheid in de samenleving. De strekking ervan is glashelder: de arbeidende bevolking wordt uitgebuit en wordt iedere kans op een vrije ontplooiing ontnomen dankzij strenge arbeidswetten, klassenjustitie, autoritair gereguleerd onderwijs en een onoverbrugbaar klassenverschil waarmee staat, kerk, adel en het kapitalistische systeem elkaar in stand houden.

In de jaren zeventig verschenen een aantal van de romans van Mirbeau (deels opnieuw) in het Nederlands. Naast *Dagboek* onder meer het in 1899 verschenen *De tuin der folteringen*. Dit boek verwekte destijds nog meer schandaal dan het *Dagboek van een kamermeisje*. Mirbeau werd bij het schrijven van deze satire geïnspireerd door het werk van Beaudelaire. 'Men kan het kwaad en de wreedheid alleen bestrijden door ze te beschrijven. Zoals Dante in *De Hel* heeft gedaan', stelde Mirbeau zelf. *De tuin der folteringen* is een curieus boek waarin sadisme en de vreugde daaraan een rol spelen. Tolstoj schijnt gesteld te hebben dat we 'er de meest verderfelijke hartstochten uit kunnen leren kennen en ons na een gruwelijke maar heilzame catharsis kunnen wapenen om die te bestrijden.' Op zijn beurt inspireerde Mirbeau met dit boek Kafka tot het schrijven van zijn verhaal *In de strafkolonie*.

Reactionair

In *Dagboek van een kamermeisje* en *De tuin der folteringen* hekelde Mirbeau zijn politieke en artistieke tegenstanders en maakte hij ze belachelijk. In *De badkamer van een zenuwlijder* gaat hij nog een stap verder. Volgens de Nederlandse uitgever (1974) is het boek een 'bonte aaneenschakeling van verhalen, gesprekken, anekdoten en herinneringen... Een defilé van uitbuiters, misdadigers en malle omhooggevallen politici, kunstmakers en geleerden met obscure theorieën, waanzinnige generaals, schijnvertoon zaaiende baronnen, minzieke oudere dames van adel, sadisten, racisten en profascisten.' [1]

Mirbeau was al halverwege de dertig toen hij de ommezwaai maakte van reactionair naar anarchist. Een late overstap voor iemand die daarvoor al uitstekend op de hoogte was van de politieke situatie en van vernieuwende

ontwikkelingen in kunst en cultuur, met name literatuur en schilderkunst, die hij juist toejuichte. Het is erg waarschijnlijk dat deze vernieuwingen hem ervan doordrongen dat de progressieve ontwikkelingen in kunst en cultuur niet los kunnen staan van radicale omwentelingen in de politiek en in de maatschappij. Zijn anarchistische visie en zijn kritiek op de verhoudingen in de samenleving ontstonden nadat hij het werk van Tolstoj en de geschriften van Peter Kropotkin had gelezen. Zijn kennismaking in 1888 met de Franse anarchist Jean Grave, redacteur van het anarchistische tijdschrift *La Révolte*, versterkte zijn anarchistische opvattingen. Die opvattingen zijn met name bepaald door het algemeen gangbare anarchistische denken van die tijd, de laatste decennia van de negentiende eeuw. Zijn kritieken en commentaren zijn ingegeven door de actualiteit van dat moment. Mirbeau reageerde op actuele situaties en gebeurtenissen, plaatste ze tegen de achtergrond van de algehele maatschappelijke toestand. Hij ontwikkelde echter nauwelijks een toekomstvisie, hoewel hij zich realiseerde dat zijn werk wel degelijk een bijdrage was aan een gewenste radicale verandering.

Revolutie

Theoretici van het anarchisme gingen in het laatste kwart van de negentiende eeuw uit van de mogelijkheid en absolute noodzaak van een revolutie, het liefst op wereldschaal, waarna een anarchistische samenleving gerealiseerd zou kunnen worden. Mirbeau hing dit denken ook aan, maar plaatste er ook vraagtekens bij. Dat blijkt onder meer zijn toneelstuk *Les Mauvais Bergers* uit 1897. Dit door Mirbeau als 'sociaal en anarchistisch' betitelde stuk is wederom een aanklacht tegen de misstanden en onderdrukking

in de samenleving. Door middel van het stuk wilde hij bij het publiek een bewustwordingsproces in gang zetten, juist bij de elite, die niet op een maatschappijverandering zat te wachten.

Inhoudelijk is *Les Mauvais Bergers* niet meer toepasbaar op de huidige maatschappelijke situatie. Het is door tijd en omstandigheden ingehaald. Maar als schets van de arbeidsomstandigheden en de woon- en leefsituatie van de arbeidende bevolking van de periode waarin het is geschreven, geeft het een getrouw beeld. De arbeidersstaking waarvan in het stuk sprake is en die zou

moeten leiden tot de noodzakelijke 'grote omwenteling', zou er echter nooit komen. In het stuk wordt een staking geleid door een charismatische socialist, geschetst naar het beeld van voormannen in de socialistische beweging zoals die eind negentiende en begin twintigste eeuw een leidende rol speelden, ook in Nederland. Na de Tweede Wereldoorlog is de rol van dergelijke voortrekkers vrijwel geheel verdwenen. Door het stuk niet met een optimistische blik op de toekomst te eindigen, maar door het in mineur te besluiten, openbaart Mirbeau zijn toekomstvisie: die revolutie zal er niet komen.

Kiezersstaking

Dit pessimisme weerhield hem er echter niet van zich continu in te zetten voor rechtvaardigheid, tegen uitbuiting en repressie en de heersende instituties aan te klagen. Dat blijkt eens te meer uit zijn artikel *La grève des électeurs* (De Kiezersstaking, 1888), een artikel dat niet veel aan actualiteit heeft ingeboet. In het stuk roept Mirbeau de kiezers op hun stem niet uit te brengen en te staken, omdat stemmen geen wezenlijke veranderingen in de samenleving en dus in de machtsverhoudingen teweeg kunnen brengen. Met mooie praatjes en

dikdoenerij houden de machthebbers het systeem in stand. Het is een illusie dat de kiezer invloed kan uitoefenen door zijn stem uit te brengen. Verkiezingen staan mijlenver af van werkelijke democratie, stelt Mirbeau. Hij laat zijn stakingsoproep voor de kiezers echter vergezeld gaan van een stevige tirade tegen die kiezers die zich als makke schapen naar de slachtbank van het stembureau laten voeren. 'Hoe is het mogelijk dat er ook maar ergens (...) een brave borst te vinden is die zo stom is, zo achterlijk, zo blind voor alles wat duidelijk zichtbaar is en zo doof is voor alles wat hoorbaar is, dat hij stemt op een royalistische, een religieuze of een socialistische partij, zonder dat er ook maar iets is dat hem daartoe verplicht, zonder dat hij ervoor betaald krijgt of dronken gevoerd wordt?', schrijft Mirbeau.

Klootjesvolk

Uit zijn betoog spreekt nogal wat minachting voor de kiezer die zich goedgelovig de mooie woorden van de heersende partijen laat aanleunen maar die verder geen actie onderneemt aan zijn positie iets te veranderen. Het doet denken aan de

theorie van het 'klootjesvolk' zoals die in 1965 door Provo werd gelanceerd. Enerzijds spreekt hij de kiezer verwijtend toe, anderzijds roept hij hen op het systeem te boycotten. In plaats van echter een alternatief te bieden voor verkiezingen, blijft zijn oproep daar steken.

Geprojecteerd op het heden zijn in *De Kiezersstaking* zeker overeenkomsten te vinden: machtsmisbruik, accumulatie van kapitaal bij grote bedrijven, zelfverrijking, macht van multinationals en het leugenachtige gedrag van politici. Zijn fundamentele kritiek op de structuur van de samenleving heeft niet afgedaan, maar alternatieven biedt Mirbeau niet. Opmerkelijk is wel dat hij, hoewel hij beïnvloed was door de geschriften van Kropotkin, geen pleidooi houdt voor de door Kropotkin zo wenselijk geachte kleine gemeenschappen op anarchistische, communistische grondslag. Kropotkin (1842-1921) week daarmee af van de binnen het socialisme gangbare opvattingen van het streven naar een grote omwenteling die in een klap de ideale samenleving werkelijkheid zou laten worden. Hij wilde fabrieksarbeid, landbouw en handarbeid laten integreren in een samenleving die een uitwisseling moest zijn tussen stad en platteland.

Idealen

Steeds vaker zien we hoe mensen hun idealen in de dagelijkse praktijk proberen te realiseren. Tegenwoordig komt de leefbaarheid in steden, in de woon- en werkomgeving, meer en meer in het gedrang. En in plaats van te wachten op initiatieven van de overheid of op resultaten van trage ambtelijke molens, kiezen veel mensen ervoor zelf stappen te ondernemen om hun eigen woon-, leef- en werksituatie te verbeteren. De afgelopen decennia zijn er wereldwijd duizenden van dergelijke initiatieven van de grond gekomen op het gebied van energie, onderwijs, landbouw, voedsel, ecologie, natuur, opvoeding en dergelijke, vaak op milieuvriendelijke, coöperatieve en democratische basis. Met dit pragmatisch anarchisme - breng je idealen, voor zover mogelijk, nu al in de praktijk - werd in de tijd van Mirbeau ook al geëxperimenteerd. Utopische gemeenschappen bestonden al in Frankrijk in de negentiende eeuw, maar hun aantal was te beperkt om van propagandistische waarde te kunnen zijn.

Bovendien kon een gemiddeld arbeidersgezin onmogelijk de dagelijkse grauwe werkelijkheid ontvluchten. Mirbeau richtte zich op de bestaande samenleving, bestreed haar uitwassen en wilde het liefst zo snel mogelijk veranderingen zien. Wie zijn werk leest of herleest, ziet een schrijver die weliswaar verbonden is met zijn tijd, maar die ook actuele waarden schetst.

Noot:

[1] Octave Mirbeau, *De badkamer van een zenuwlijder*, De Arbeiderspers 1974. De flaptekst, van Mirbeaukenner Martin Ros, is te mooi om hier niet weer te geven.

Literatuur: De AS 198, Octave Mirbeau, literair anarchist, zomer 2017.